

Fästingen, ett otrevligt kryp

Låt Dig inte luras Någon vaccination mot fästingar finns inte. Det finns inte heller någon tillförlitlig karta över de områden där fästingrisken är hög, eftersom det finns fästingar överallt på det norra halvklotet.

Det går att vaccinera sig mot TBE, en av flera fästingöverförbara sjukdomar. Denna vaccination skyddar bara emot TBE, inte emot borrelia eller andra fästingsmittor.

Fästingar begränsar sig inte till enskilda geografiska områden. De lurar i trädgårdar och i skogen, på lekplatser och på ängar, i parker och sanddyner, de finns överallt i den tempererade klimatzonen på höjder upp till 1500 meter.

Sjukdomar

De för tillfället mest allvarliga fästingsjukdomarna är borrelia och TBE.

TBE

TBE är ett virus som kan utlösa hjärnhinneinflammation, ett tillstånd som kan vara livshotande. Man kan skydda sig mot TBE genom att vaccinera sig. Att snabbt avlägsna fästingen hjälper inte, eftersom viruset finns i fästingens sugapparat och överförs direkt vid sticket. Det finns ingen behandling mot TBE. Sjukdomen förekommer bara i vissa geografiska områden.

- Uppåt 1% av fästingarna bär på TBE-virus.
- Varje år drabbas ca 100-150 personer av TBE i Sverige.
- TBE ger i 75% av fallen influensaliknande symptom med feber i ca en vecka, därefter är man helt återställd.
- 25% av patienterna insjuknar igen efter någon vecka i en hjärnhinneinflammation.
- Ca 40% får bestående hjärnskador i olika delar av hjärnan.
- Sjukdomen blir svårare med stigande ålder, medan barn ofta klarar sig med lindrigare skador.

Några av de vanligaste förekommande följderna av en TBE-infektion:

- huvudvärk
- koncentrationssvårigheter
- ljud- och ljuskänslighet
- förlamningar (oftast enkelsidig)
- nedsatt känsel (vanligast under fotsulorna "kuddkänsla")
- trötthet
- depressioner
- hörselnedsättning
- skador på närminnet
- språkstörningar
- tinnitus
- skakningar
- muskelvärk

Borrelia

Borrelia orsakas av en bakterie. Det finns ingen vaccination mot borrelia. Det är den vanligaste fästingöverförbara sjukdomen och den finns överallt där det finns fästingar. Man kan behandla borrelia med antibiotika men det är viktigt att sjukdomen upptäcks tidigt och att behandling påbörjas så fort som möjligt. Förutsättning för att borrelia ska kunna behandlas framgångsrikt är dock att behandlingen anpassas efter sjukdomens stadie, är tillräckligt lång och tillräckligt högt doserad.

Det är många gånger svårt att ställa diagnos eftersom de prover som används idag är otillförlitliga. Därför händer det ofta att sjukdomen inte upptäcks vilket leder till feldiagnoser. Det är inte ovanligt att borreliapatienter felaktigt antas lida av hypokondri.

I senare stadier av sjukdomen får man räkna med bestående skador, vilka inskränker

de drabbades livskvalitet på olika vis. På grund av otypiska symptom eller oklara provresultat förvägras många drabbade behandling, eller så tänker man inte ens på möjligheten att patienten lider av borrelia. I svåra fall kan detta leda till invaliditet.

Hur skyddar jag mig emot borrelia?

1. Undvik fästingbett

Stanna på vägarna. Undvik buskar, snår och högt gräs. Skydda dig med täckande klädsel och vid behov med fästingavvisande spray. Stoppa in byxorna i sockarna.

2. Kontrollera kroppen och tag bort fästingar

Trots försiktighetsåtgärder kan fästingar lyckas suga sig fast på kroppen. Kontrollera därför dig själv och dina barn noga efter varje utflykt i skog och mark. Viktiga ställen att kontrollera är knäveck, genitalier, navel, armhålor och på barn hals och hårfäste. Var särskilt uppmärksam på de små fästingnymfverna. De är bara 1 mm, ser ut som en liten punkt och det är de som oftast sätter sig på människor. Ju tidigare man tar bort fästingen, desto mindre är infektionsrisken. Tag inte bort fästingen med fingrarna eller med tjocka fästingtänger, använd inte heller olja, klister eller andra substanser. Om man klämmer på fästingen eller "förbehandlar" den med någon substans leder det till ökad infektionsrisk. Använd i stället en fin pincett, ett stansat fästingborttagningskort eller för in en kniv under fästingen och skär av sugapparat. Att den blir kvar ökar inte infektionsrisken. Rester som inte försvinner av sig själv kan en läkare ta bort.

3. Var uppmärksam på symptom

Eftersom obehandlade borreliasymptom kan försvinna igen utan att bakterien blivit eliminerad är det viktigt att känna igen symptomen så att man inte missar att diagnostisera sjukdomen. Dagar eller veckor efter fästingbettet kan en rodnad visa sig runt stickstället eller på andra kroppsdelar. Denna vandrande rodnad ser inte alltid ut som en rund ring, och på ungefär hälften av patienterna visar den sig inte alls, trots att de blivit smittade av infektionen.

Ytterligare ett symptom under sjukdomens tidiga stadie är borrelia-lymfocytom. Detta symptom uppträder oftare hos barn.

Blodprover som tas under det tidiga stadiet är ofta falskt negativa, eftersom det dröjer flera veckor innan antikroppar bildas. Förlita dig därför inte på provsvaren.

Ibland är det enda tidiga symptomet en allmän sjukdomskänsla, som ibland liknar influensa. Här är det svårt att ställa diagnos, eftersom det är svårt att avgöra om det handlar om borrelia eller någon annan fästingöverförbar infektion.

De tidiga symptomen kan också helt utebli eller sammanfalla med senare symptom. Efter veckor, månader eller år kan en rad olika symptom uppträda. Besvären kan växla och vara diffusa. Typiska borreliasymptom är ansiktsförflamning, ensidig ledsvullnad, hjärtinflammation, hjärninflammation, nervinflammation och under sent stadium hudinflammation (arcodermatit).

Borrelia kan även visa sig enbart med osynliga symptom. De kan vara diffusa, växla i styrka och förflytta sig. Feber är ovanligt. På små barn kan sjukdomen visa sig genom tillbakadragenhet, apati och personlighetsförändringar.

Symptom

Trötthet, nedstämdhet, utmattning, låg utållighet

Huvudvärk

Sjukdomskänsla

Ledsmärtor, ledstelhet

Muskelsmärter, muskelkramper

Muskelsvagheter, muskelryckningar

Ryggont

Hjärtklappning
Sömnstörningar
Nattsvettningar
Depressioner, humörsvingningar
Lättretlighet
Svullna lymfkörtlar
Ledvärk, oroliga ben
Tankesvårigheter
Mag- och tarmbesvär
Smärtor i fotsulorna och/eller hämlarna
Synstörningar
Öronsmärtor och hörselstörningar
Yrsel, balansstörningar
Känslöstörningar som krypningar, brännande känsla, dövhet eller stickande känsla
Plötsliga smärtor
Nackstelhet, nacksmärtor, knakande nacke
Viktökning, viktminskning
Störningar i urinblåsan
Smärtor i revbenen
Svårigheter att tåla alkohol

Borrelia gömmer sig bakom en rad feldiagnoser:

Fibromyalgi, reumatism

Carpaltunnelsyndrom

Diskbräck

Slaganfall

Depressioner

Somatoforma störningar

Multipl Skleros

Provtagningar som idag görs i Sverige för att konstatera borrelia är otillförlitliga och ger ofta missvisande resultat. Många som drabbats av borrelia har därför svårt att få en diagnos i Sverige. Ofta ställs diagnoser som psykiska besvär, utbrändhet, fibromyalgi m.m. Även diagnoser som MS, ALS och andra neurologiska sjukdomar förekommer.

Amerikanska ILADS (International Lyme

and Associated Diseases Society) en grupp som består av läkare MD:s som själva drabbats av borrelia, eller har nära anhörig som drabbats, fastslår att borrelia är en klinisk diagnos. ILADS läkare behandlar borrelia med minst sex veckors antibiotika (doxycyklin). De anser att gängse behandling på fyra veckor i USA ofta är för kort och att komplicerad kronisk borrelia kräver högdosbehandling med antibiotika i 6 – 12 månader. Man anser att de svåra konsekvenserna av obehandlad borrelia är mycket värre än de potentiella riskerna med långvarig antibiotikabehandling.

Borrelia och TBE föreningen anser att de behandlingar som idag är gängse i Sverige

(10-14dagar) är alldeles för korta. Obehandlad borrelia medför ett svårt, långvarigt lidande för patienterna, som ofta är unga. Det är ju främst aktiva människor som rör sig i skog och mark som riskerar att smittas. Dessa patienter blir oftast långtidssjukskrivna, vilket också innebär stora kostnader för samhället.

Robert Speich

Borrelia och TBE Föreningen

Föreningen är en ideell stödorganisation för patienter som har smittats av fästingburna sjukdomar.

